

TAVOITTEENA NEUVOKAS, TAITAVA, YRITTELIÄS JA HYVINVOIVA IHMINEN

Suomalaiseen aikuiskoulutusjärjestelmään kuuluu osana vapaata sivistystyötä neuvontajärjestöt. Ne – Finlands svenska Martahaförbund, Marttaliitto, Maa- ja kotitalousnaisen Keskus, Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito – edustavat kotitalous- ja käsityöneuvontaa. Kotitalousneuvontajärjestöt ovat naisjärjestöjä ja käsi- ja taideteollisuusliitonkin asiakaskunnasta valtaosa on naisia. Toimintaa suunnataan sekä järjestöjen omalle jäsenistölle että muille asiakkaille. Yhteenlaskettu jäsenmäärä on 130 000 ja asiakasmäärä satoja tuhansia. Henkilöstö (yhteensä 450 työntekijää) on omiin tehtäviinsä pitkälle koulutettuja asiantuntijoita.

Neuvonnan avulla tarjotaan ihmisille välineitä elämän hallintaan ja asioiden hoitoon ja kehittämiseen. Synonyymisanaston (Leino & Leino 1991,99) mukaan synonyymejä sanalle *neuvo* ovat 1) kehoitus, ohje, opastus, vihje, 2) keino, konsti, menettelytapa, niksi, tempu, toimenpide ja 3) ajatus, suunnitelma, tuuma. *Neuvoa* puolestaan on saanut synonyymeikseen evästä, näyttää, ohjata, opastaa, opettaa ja osoittaa. *Neuvokas* on kekseliäs, nokkela, näppärä, sukkela ja älykäs. *Neuvoton* ihminen on avuton, epäröivä, epä tietoinen, hämillinen, keinoton, kykenemätön selviämään omin avuin ja nolo.

Neuvontaa annetaan asiakkaiksi hakeutuville, mutta järjestöt kantavat huolta myös ihmisistä, jotka eivät tunne tarvitsevansa opastusta. Ihmisiä herätetään heidän elämäänsä vaikuttaviin asioihin, joita he eivät välttämättä ole itse tulleet ajatelleeksi. Neuvontajärjestöillä on ”valistava” tehtävä kertoa asioista, jotka parantavat hyvinvointia, terveyttä ja elinympäristöä. Koulutus- ja neuvontapahtumiin osallistuu ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita ja halukkaita oppimaan jotain uutta ja kehittymään.

Marraskuussa 2003 vastasi noin 50 Käsi- ja taideteollisuusjärjestössä neuvonta- ja opetus-tehtävissä toimivaa neuvojaa käsityön merkityksiä koskevaan kyselyyn. Todennäköisesti vastaava kysely muissa neuvontajärjestöissä tuottaisi saman suuntaisia tuloksia. Vastaajat pohti-

vat omaa työtään ja paneutuvat asiakasnäkökulmaan. Käkille vastaajille käsityöllä oli suuri itseisarvo. Työssä kaikkein tärkeintä oli asiakastytyväisyys. Asiakkaille välitetään käden taitoja, perinnettä, materiaalien tuntemusta ja teknistä osaamista. Ehkä vielä arvokkaampaa on tarjota iloa, onnistumisen elämyksiä ja innostumisen kokemuksia sekä vuorovaikutusta. Asiakkaille käsityö on huvia ja hyötyä, tarpeellisia yksilöllisiä tuotteita ja hyvää elämänsisältöä, ”itsetekemisen mielihyvää ja itsearvostuksen lisääntymistä”. Käsityökeskuksessa työskentely tarjoaa monelle työelämästä jääneelle elämään rytmiä ja mahdollisuuden tavata samanhenkisiä ihmisiä. Neuvojat kokevat asiakkaiden odottavan heiltä ystävällistä palvelua, rautaista ammattitaitoa, kuuntelua ja läsnäoloa sekä asiakkaan yksilöllisyyden huomioon ottamista.

Parhaimmillaan neuvontajärjestöjen toiminnan avulla ihmisten hyvinvointi paranee. Käsi- ja taideteollisuusjärjestö on kirjannut omimmiksi arvoikseen luovuus, taito ja yrittäjäyys (strategia 2005–2007). Järjestö tarjoaa puhtaan käytännön käsityöneuvonnan ja koulutuksen lisäksi mahdollisuuksia *luovuuden* kehittämiseen taiteen perusopetuksen käsityökouluissa ja työpajoissa. Monelle ihmiselle käsityön harrastaminen merkitsee lepoa ja keskittymistä. Suomessa hyvää vastakaikua saavuttanut Mihaly Csikszentmihalyin (1997) esittämä teoria Flowsta elämän merkityksellistäjänä voi toimia yhtenä selityksenä sille, että monet kokevat esimerkiksi käsityön tekemisen tärkeänä elämässään. Flow –kokemus tarkoittaa tilaa, jossa tunteemme, toiveemme ja ajatuksemme ovat tasapainossa, ihminen voi keskittyä selkeisiin ja sopusointuisiin tavoitteisiin ja toiminta tarjoaa välitöntä palautetta. Monesti ihmisen koko osaaminen on käytössä ja tehtävä on

Marketta Luutonen

juuri ja juuri hallittavissa. Flowta seuraava onnellisuus on itse aikaansaamaamme ja se johtaa ihmisen kasvuun ja uusien taitojen opettelemiseen toimien kuin magneetti nostaa haasteiden ja taitojen astetta. (Csikszentmihaly 1997, 29-30, 32-24, 47) Käsityössä tavoitteena on aikaansaada jotain konkreettista tai oppia uusi taito ja jokaisen vaiheen aikaansaaminen toimii palautteena. Käsityöntekijä pyrkii yleensä myös kehittämään taitojaan ja vastaanottamaan yhä vaativampia haasteita ja hän saattaa kokea näiden parissa elämänsä kohokohtia.

Käsityö kehittää *taitoa*, joka tarkoittaa jonkin asian hallintaa ja sillä viitataan myös kykyyn, kyvykkyyteen, lahjaan, lahjakkuuteen, osaamiseen ja pystyvyyteen. Kun ihminen osaa ja on *taitava*, hän on etevä, kokenut, kyvykäs, lahjakas, nokkela, näppärä, osaava ja pystyvä. Moni tunnustaa, että hänellä ei ole käsityötaitoa ja hän on *taitamaton*, jonka synonyymejä ovat avuton, kurja, kykenemätön, kyvytön, lahjaton, surkea ja viheliäinen. (Leino & Leino 1991, 145).

Käsityöyrittäjyys on merkittävä työllistäjä ja toiminnalla on myös tärkeitä sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia. Käsi- ja taideteollisuusjärjestö panostaa käsityöyrittäjyyden edistämiseen tuottamalla yrityspalveluja ja ylläpitämällä käsityötuotteiden markkinointiverkostoa. Vuonna 2003 käsityöelinkeinoja edistävään käsi- ja taideteollisuusyhdistysten koulutukseen osallistui yli 2000 ihmistä ja 25 projektissa oli yli 1200 käsityöläistä sekä järjestön rekistereissä lähes 4000 käsityöläistä. Käsityöyrittäjien ansioihin vaikutettiin suoranaisesti ylläpitämällä markkinointiverkostoa, joka sisältää erilaiset myyntitapahtumat, messut, myymälät ja sähköisen Suomen Taitoverkon. Lisäksi käsi- ja taideteollisuusyhdistykset ja niiden omistamat yritykset myyvät käsityöläisten tuotteita vuodessa noin 4 milj. eurolla.

Neuvontajärjestöillä on pitkä ja kunniaikas historia takanaan, mutta mikä pitää ne jatkuvasti elinvoimaisina, tarpeellisina ja uudistumiskykyisinä? Syitä on monia, mutta ehkä järjestömuoto on ollut hyvä. Jäsenistö on varmistanut sen, että tehdään niitä asioita, jotka ovat tärkeitä asiakkaille. Järjestöjen hallinto on pysynyt kevyenä ja resurssit on suunnattu toimintaan. Suora yhteys asiakkaisiin ja nopea palaute ovat olleet tärkeitä. Vapaaehtoinen toiminta arvioidaan jatkuvasti ja mikäli asiakkaat eivät koe saavansa sitä, mitä tarvitsevat, heidän on helppo lähteä. Myös harkinanvarainen julkinen tuki on perusteltava joka

vuosi. Työ on ihmistyötä, jota neuvontahenkilöstö tekee omalla persoonallaan panostaen koko osaamisensa. Järjestöjen henkilöstö on uskollista ja työhönsä sitoutunutta.

Mikä on neuvontajärjestöjen yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja miten mitata sitä? Järjestöt tavoittavat neuvontaan, koulutukseen ja tapahtumiin satojatuhansia ihmisiä. Neuvonta vaikuttaa myös mukana olevien ihmisten läheisten elämään ja tietoa välitetään myös julkaisujen kautta. Kotitalousjärjestöillä on ollut ratkaiseva vaikutus perheiden elämää parantavissa asioissa, jotka voivat liittyä vaikka ravintoon tai kodin puhtaanapitoon. Käsi- ja taideteollisuusliitto on ollut rakentamassa käsityön taiteen perusopetusta, vahvistamassa käsityöyrittäjyyttä ja tuonut käsityöntekijöiden käyttöön uusia käsityömallistoja, materiaaleja ja tekniikoita. Taito tehdä hyviä kulutusvalintoja ja osaaminen monissa jokapäiväisissä asioissa merkitsevät suuria säästäjiä yksityistaloudessa. Yrityksen perustamista suunnitteleville kohdistettu neuvonta on monesti vaikuttanut ratkaisevasti yrityksen syntymiseen. Järjestöt ovat toimiva ja yhteiskunnalle edullinen väline tavoittaa ihmiset ja viedä läpi heidän elämänsä vaikuttavia muutoksia. Järjestöjen panosta tarvitaan esimerkiksi maaseudun elinkeinokenteen muutoksessa. Mutta miten mitata tekemisen iloa ja sosiaalista pääomaa, joka syntyy neuvontatapahtumissa tai harrastuspiireissä?

Neuvontatehtävissä toimivat tekevät arvaamattoman tärkeää työtä vahvistaessaan konkreettista osaamista ja samalla tarjoamalla mahdollisuuksia rakentaa hyvää elämää. Avainkysymys onkin, mikä ihmiselle on tärkeää ja mihin hän haluaa panostaa. Ainakin sellaiseen, mikä koskettaa häntä itseään, toimii väylänä kertoa oman elämänsä arvokkuudesta ja tarjoaa väylän aktiiviseen kansalaistoimintaan.

LÄHTEET

- Csikszentmihalyi, M. (1997). *Finding Flow. The Psychology of Engagement with Everyday Life*. New York: Basic Books.
- Leino, A. & Leino, P. (1991). *Mieleen kieltä. Synonymisanasto*. Otava.
- Luutonen, M. (2003). Kysely käsityön merkityksistä (painamaton). Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito.

Tietoja neuvontajärjestöistä löytyy osoitteista: www.maajakotalousnaiset.fi, www.taitogroup.fi, www.marthaforbundet.fi ja www.marttaliitto.fi.